

1906

Fimmtudaginn 6. október 1994.
Nr. 357/1992. **Vátryggingafélag Íslands hf. og
Kolur sf.**

(Kristján Ólafsson hdl.)

(Hákon Árnason hrl.)

gegn

Jóhanni Guðlaugssyni

(Ásgeir Þór Árnason hdl.)

(Kristján Stefánsson hrl.)

Bifreiðar. Vátrygging. Sameignarfélag. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Haraldur Henrysson, Garðar Gíslason, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein.

Áfrýjendur skutu málinu til Hæstaréttar með áfrýjunarstefnu 7. september 1992. Þeir krefjast sýknu af öllum kröfum stefnda og málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Málsatvikum er lýst í héraðsdómi. Eins og þar kemur fram, snýst ágreiningur aðila um það eitt, hvort stefndi, sem er félagsmaður í sameignarfélaginu Kol, eigi rétt til fullra bóta úr ábyrgðartryggingu bifreiðar félagsins vegna slyss, er hann varð fyrir sem farþegi í bifreiðinni og ökumaður hennar var talinn eiga sök á. Eignarhlutur stefnda í sameignarfélaginu nemur 42%, og hefur hann þegar fengið tjón sitt bætt að 58 hundraðshlutum.

Hinni lögbodnu ábyrgðartryggingu bifreiða er ætlað að tryggja það, að tjónþoli fái fébætur hjá vátryggingafélagi, ef hann á skaðabótakröfu að lögum, sbr. XIII. kafla núgildandi umferðarlaga nr. 50/1987 og VI. kafla eldri laga um sama efni nr. 40/1968. Sá réttur er óháður rétti vátryggingafélags gagnvart tjónvaldi. Með dómi Hæstaréttar 21. desember 1987 í máli nr. 125/1987 var skorið úr því, að vátryggingartaki naut ekki fullrar vátryggingarverndar gegn skaðabótakröfu frá sameiganda að bifreið, sem báðir höfðu keypt ábyrgðartryggingu fyrir. Bótakrafa tjónþola á hendur vátryggingafélagi var takmörkuð við eignarhlutdeild sameigandans.

Eigandi í sameignarfélagi ber fulla og ótakmarkaða ábyrgð á skuldbindingum félagsins og þar á meðal þeim skaðabótakröfum, sem á það kunna að falla. Ekki eru haldbær rök til þess að gera greinarmun á réttarstöðu manns, sem verður fyrir tjóni af völdum bifreiðar, sem hann á í sameign með öðrum, og félagsmanns í sameignarfélagi, sem hlýtur skaða af bifreið í eigu félagsins. Báðir verða að þola skerðingu bótaréttar gagnvart váttryggingafélagi í hlutfalli við eignarhlutdeild í bifreiðinni vegna þeirrar ríku persónulegu ábyrgðar, sem henni fylgir, enda er lagareglum um ábyrgðartryggingu bifreiða ætlað að tryggja tjónsbætur þriðja manns, en ekki váttryggingartaka sjálfs. Stöðu félagsmanns í sameignarfélagi, sem er eigandi váttryggðrar bifreiðar, verður að þessu leyti jafnað við stöðu váttryggingartaka að því marki, sem eignarhlutur hans í sameignarfélaginu segir til um. Það haggar eigi þessari niðurstöðu, að sameignarfélag er lögpersóna með aðildarhæfi og sjálfstæður skattaðili, en um það gilda önnur lagasjónarmið en lögð verða til grundvallar við túlkun ábyrgðarreglna umferðarlaga.

Ekki liggur fyrir í málinu, að stefndi hafi á þeim tíma, er slysið varð, notið slysatryggingar farþega í eigin bifreið. Verður hann þá samkvæmt framansögðu að bera tjón sitt í hlutfalli við eignarhlutdeild sína í umræddu sameignarfélagi. Ber því að sýkna áfrýjendur af öllum kröfum stefnda.

Rétt þykir, að málskostnaður í héraði falli niður, en stefndi greiði áfrýjendum málskostnað í Hæstarétti, eins og í dómsorði greinir.

D ó m s o r ð :

Áfrýjendur, Váttryggingafélag Íslands hf. og Kolor sf., eiga að vera sýknir af kröfum stefnda, Jóhanns Guðlaugssonar.

Málskostnaður í héraði fellur niður. Stefndi skal greiða hvorum áfrýjanda um sig 40.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

S é r a t k v æ ð i Hjartar Torfasonar

Í máli þessu er það óumdeilt, að áfrýjandinn Kolor sf. var sameignarfélag, sem stundaði atvinnurekstur, er á mátti líta sem sjálf-

staða starfsemi þess fremur en starfsemi eigendanna sjálfra, þótt þeir ynnu báðir við fyrirtækið. Atvinnan var á sviði vinnuvélareksts og mannvirkjagerðar og hafði verið stunduð nokkurn tíma. Er ekki vefengt, að skipulag félagsins í fjárhagslegu og öðru tilliti hafi verið svipað og almennt gerist um félög af þessu tagi, svo sem ætla má af framlögðum stofnsamningi þess. Ekki er á því byggt, að máli skipti, að sameigandi í félaginu á móti stefnda var sonur hans. Það er og óumdeilt, að bifreið félagsins, sem stefndi slasaðist í, hafi verið félagseign, eins og skráning hennar á nafn þess gaf helst til kynna, en ekki sérstök eign félagsmanna, sem þeir ættu í beinan hlut. Því er ekki haldið fram, að hún hafi verið ætluð til einkaþarfa þeirra eða ótengd eiginlegum rekstri félagsins. Loks er ekki um það að ræða, að stefndi hafi sjálfur átt hlut að slysinu.

Viðurkennt er að lögum, að sameignarfélög njóti réttshæfis og gerhæfis í margvíslegu tilliti og geti átt samstöðu að því leyti með hlutafélögum og öðrum lögaðilum, svo sem til er vitnað í hinum áfrýjaða dómi, og gæti þess í vaxandi mæli fremur en hitt. Þannig er ljóst, að krafa stefnda um skaðabætur á hendur bifreiðareiganda er að formi til réttilega talin á hendur félaginu sjálfu, en ekki eigendum þess, þótt þeir beri ábyrgð á henni sem slíkir eins og öðrum skuldbindingum, er af rekstrinum stofnast. Þessi staða félagsins sem lögaðila ræður ekki sjálfkrafa úrslitum í málinu, þar sem meta verður eftir þeim lögskiptum, sem um er að tefla hverju sinni, hvort við eigi að leggja hana til grundvallar. Telja verður hins vegar, að þeir þjóðfélagshagsmunir, sem leitt hafa til umræddrar viðurkenningar, vísi eindregið til þess, að virða beri stöðu félagsins sem hins ábyrga aðila í því tilviki, er hér um ræðir. Meðal annars skipti jöfnuður við annan atvinnurekstur þar meira máli en hið tiltekna form á starfseminni. Þau sjónarmið, sem liggja að baki reglum umferðarlaga um ábyrgð ökutækjaeigenda og vátryggingu hennar vegna, mæla ekki sérstaklega gegn þeirri niðurstöðu. Þessar reglur varða dreifingu tjóns af umferðarslysum, sem eru almennt þjóðfélagsmein, og viðskiptaleg hagsmunatengsl eru þar ekki dæmigerður áhrifaþáttur. Með skírskotun til þessa og til forsendna hins áfrýjaða dóms ber að fallast á þá kröfu stefnda, að dómurinn verði staðfestur og honum dæmdur málskostnaður fyrir Hæstarétti.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 9. júní 1992.*1.0.*

Mál þetta, sem tekið var til dóms fimmtudaginn 21. maí sl., hefur Jóhann Guðlaugsson bifreiðastjóri, kt. 070830-2059, Sunnubraut 21, 370 Búðardal, höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, þingfestri 12. desember 1991, á hendur Vátryggingafélagi Íslands hf., kt. 690689-2009, Ármúla 3, Reykjavík, Jóhanni Guðlaugi Jóhannssyni, kt. 310164-3569, Njarðargötu 5, Reykjavík, og Gunnbirni Ó. Jóhannssyni, kt. 131262-2729, f. h. Kols sf., kt. 650583-0439, áður með heimili að Hellisbraut 10, Króksfjarðarnesi, en nú með starfsstöð að Kinnarstöðum, Reykhólahreppi, Austur-Barðastrandarsýslu.

Dómkröfur stefnanda eru þær, að stefndu verði dæmdir til greiðslu skaðabóta in solidum, að fjárhæð 471.817,00 kr., með 24,0% ársvöxtum frá 14. mars 1989 til 1. apríl 1989, með [nánar tilgreindum vöxtum svo og málskostnað].

Dómkröfur stefndu eru þær, að þeir verði sýknaðir af öllum kröfum stefnanda og tildæmdur málskostnaður úr hans hendi að mati dómsins auk virðisaukaskatts og dráttarvaxta skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags.

Í þinghaldi í málinu 27. apríl 1992 féll stefnandi frá öllum kröfum á hendur stefnda Jóhanni Guðlaugi Jóhannssyni í málinu.

Sáttaumleitanir fyrir dómi hafa ekki borið árangur.

2.0.

Stefnandi segir málavexti vera þá, að hann hafi orðið fyrir alvarlegum meiðslum 16. febrúar 1985, er bifreiðinni Y-12753, sem hann hafi verið farþegi í, hafi verið ekið út af Vesturlandsvegi á móts við Kiðafell í Kjós og hún oltið.

Ökumaður bifreiðarinnar hafi verið Jóhann Guðlaugur Jóhannsson nemi, en eigandi ökutækisins Kolar sf., en skráður eigandi P. Samúelsson & Co. hf. Bifreiðin hafi verið tryggt lögbodinni ábyrgðartryggingu, sem tekin hafi verið af Kol sf. hjá Samvinnutryggingum gt., en stefndi Vátryggingafélag Íslands hf. hafi tekið við öllum réttindum og skyldum þess félags. Slysið hafi borið að með þeim hætti, að ökumaður, er hafi ekið norður Vesturlandsveg á um það bil 50–60 km hraða, hafi misst stjórn á bifreiðinni, er hafi snúið í hálku og ísingu og kastast út af akbrautinni. Bifreiðin hafi oltið nokkrar veltur, og hafi stefnandi orðið undir bifreiðinni. Ökumanni og aðvifandi fólki hafi tekist að velta bifreiðinni ofan af stefnanda.

Stefnandi hafi hlotið alvarleg meiðsl, þar sem rifbein hafi brotnað, lunga fallið saman, nýru skaddast og öxl og upphandleggsbein tvíbrotnað auk ým-

issa annarra áverka. Stefnandi hafi legið á spítala fram í miðjan mars og síðan í sjúkrameðferð í Hveragerði fram í lok júní 1986. Stefnandi hafi síðan þurft að fara árlega í sjúkrameðferð, 2–3 vikur í senn.

Stefnandi búi auk tímabundinnar örorku að 25% varanlegri örorku samkvæmt örorkumati tryggingayfirlæknis. Stefndi Vátryggingafélag Íslands hf. hafi játað bótaskyldu í þessu máli að hluta, en neitað bótaskyldu á 42% tjónsins, þar sem stefnandi hafi verið eigandi að Kol sf. að 42%.

Uppgjör hafi farið fram í mars 1989 með samkomulagi og hafi bætur verið lækkaðar um 471.817,00 kr. vegna eignaraðildar stefnanda að Kol sf., sem hafi verið vátryggingataki bifreiðarinnar. Stefnandi hafi gert fyrirvara við uppgjör og áskilið sér rétt til heimtu óskertra skaðabóta.

Stefndi Vátryggingafélag Íslands hf. hafi viðurkennt bótaskyldu með vísan til 3. mgr., sbr. 1. mgr. 69. gr. laga nr. 40/1968, sbr. 3. mgr., sbr. 1. mgr. 70. gr. sömu laga, en telji bótaskyldu takmarkaða af eignarhaldi stefnanda að Kol sf.

Kolur sf. sé stofnað 22. apríl 1984 og sé sjálfstæður skattaðili. Félagið hafi haft á hendi umfangsmikla starfsemi. Stofnendur hafi verið Gunnbjörn Ó. Jóhannsson og stefnandi. Stefnandi hafi átt 20%, en Gunnbjörn 80%. Á þeim tíma, er slysið varð, hafi stefnandi verið eigandi að 42% í félaginu eða til 1. janúar 1986, er hann hafi selt sinn hlut.

Kolur sf. hafi verið eigandi bifreiðarinnar Y-12753, en kaup hafi verið nýgerð og umskráning ekki farið fram. Bifreiðin hafi hins vegar verið tryggð af Kol sf. Með málsaðilum sé ekki ágreiningur um þessa staðhæfingu. Stefnandi telji, að eignaraðild sín að sameignarfélagi, sem sé sjálfstæður lögaðili, lögpersóna, felli ekki niður rétt til bóta, eins og hér standi á.

Stefnandi reisi kröfur sínar á ákvæðum þágildandi umferðarlaga nr. 40/1968 um skyldutryggingu. Kröfur séu gerðar á hendur stefnda Kol sf. sem skráningarskyldum eiganda.

3.0.

Sýknukrafa stefndu sé á því reist, að stefnandi hafi slasast sem farþegi í eigin bifreið og eigi því aðeins rétt til bóta að því marki, sem svari eignarhluta sameiganda hans í bifreiðinni, sbr. H. 1987, 1763, en þær bætur séu þegar greiddar.

Þar sem fullar bætur hafi þegar verið greiddar að því marki, sem svari eignarhlutdeild meðeiganda stefnanda í Kol sf. og bifreiðinni Y-12753, beri að sýkna stefndu samkvæmt framansögðu. Um stefnufjárhæð, 471.817,00

kr., sé ekki tölulegur ágreiningur, en ekki séu efni til dráttarvaxta af málskostnaði.

4.0. Forsendur og niðurstaða.

Álitaefnið í máli þessu snýr að því, hvort félagsmaður í sameignarfélagi, sem orðið hefur fyrir tjóni vegna gáleysis manns, sem ekur bifreið í eigu félagsins, eigi rétt til bóta að því marki, er svarar til eignarhluta hans, þ. e. félagsmannsins, en Samvinnutryggingar gt. hafa viðurkennt, að slysið mætti rekja til ógætni ökumanns bifreiðarinnar Y-12753. Um slysið gilda eldri umferðarlög nr. 40/1968.

Í dómi Hæstaréttar, H. 1987, 1763, taldi meiri hluti Hæstaréttar, að vátryggingartaki nyti ekki fullrar vátryggingarverndar gagnvart skaðabótakröfu frá sameiganda, sem ásamt honum hafði keypt ábyrgðartryggingu vegna bifreiðar þeirra. Vátryggingafélaginu var skylt að bæta sameiganda tjón að tiltölu við eignarhlutdeild hins meðeigandans í bifreiðinni.

Dómur þessi tekur til sameignar, en ekki sameignarfélags. Með sameignarfélagi stofnast nýr lögaðili. Lögpersóna þessi, Kolur sf., nýtur aðildarhæfis eftir almennum reglum. Eignaraðili að sameignarfélagi getur haft víðtæk viðskipti við félag það, sem hann á hlutdeild í, getur átt þar eignir, verið lánveitandi og lántakandi gagnvart því og getur krafið sameignarfélagið um bætur vegna tjóns, er það veldur honum, með sama hætti og hann verður að bæta tjón, er hann veldur því. Sjálfstæð tilvist félagsins breytist ekki við eigendaskipti á eignarhlutum í félaginu. Stefndi, Kolur sf., er sjálfstæður skattaðili. Einkaaafnot meðeiganda í sameignarfélagi af bifreið sameignarfélags er skattlögð með sérstökum hætti, sbr. 116. gr. laga nr. 75/1981. Er það skoðun dómsins, að um sameignarfélagsformið gildi í þessu tilliti svipuð lagasjónarmið og um önnur félagsform, svo sem hlutafélagsformið.

Í tveimur dómum Hæstaréttar, H. 1967, 251, og H. 1968, 71, voru vátryggingafélög, sem selt höfðu ríkisstofnunum lögmæta ábyrgðartryggingu vegna ökutækja, dæmd til að greiða öðrum stofnunum ríkisins bætur vegna skemmda, sem urðu á munum af völdum ökutækjanna. Eru þeir dómur því reistir á sams konar viðhorfum og að framan eru reifuð. Hér var um að ræða sjálfstæða lögaðila í eigu ríkisins.

Svo sem að framan er greint, verður að telja, að stefndi Kolur sf. sé sjálfstæður lögaðili, sem sé skaðabótaskyldur. Samkvæmt 4. mgr. 70. gr., sbr. 1. mgr. 69. gr. og 1. mgr. 67. gr., þágildandi umferðarlaga nr. 40/1968 skal með vátryggingunni tryggð greiðsla að því leyti, sem til hrekkur, á hverri þeirri bótakröfu, sem falla kann á þann, er ábyrgð ber á tjóni samkvæmt umferðarlögum eða almennum skaðabótareglum. Stefndi Kolur sf. var hér vá-

tryggður vegna þess tjóns, er bifreiðin olli öðrum, þ. á m. öðrum meðeiganda félagsins. Ber því samkvæmt framansögðu, sbr. 2. mgr. 74. gr. þágildandi umferðarlaga nr. 40/1968, að taka kröfur stefnanda til greina og viðurkenna, að stefndu Vátryggingafélag Íslands og Kolur sf. beri in solidum að bæta honum allt tjón og miska, er hann varð fyrir í umferðarslysnu 16. febrúar 1985, en svo sem áður greinir, hefur stefnandi fallið frá öllum kröfum á hendur Jóhanni Guðlaugi Jóhannssyni í málinu.

Um bótafjárhæð er ekki tölulegur ágreiningur, en hún nemur 471.817,00 kr. Stefndu hafa ekki mótmælt vaxtakröfu stefnanda sérstaklega, og verður hún því tekin til greina, svo sem nánar greinir í dómsorði.

Eftir úrslitum málsins þykir rétt, að stefndu greiði stefnanda in solidum 140.000,00 kr. í málskostnað, þ. m. t. virðisaukaskatt.

Jón L. Arnalds borgardómari kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndu Vátryggingafélag Íslands hf. og Kolur sf. greiði in solidum stefnanda, Jóhanni Guðlaugssyni, 471.817,00 kr. með [nánar tilgreindum vöxtum] og 140.000,00 kr. í málskostnað [...].
